

Til Kommunal- og moderniseringsdepartementet
postmottak@kmd.dep.no

1.10.2020

Deres ref.
Jørgen Næss Karlsen
E-post: jorgenk@nu.no

Reviderte statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen

Høringssvar fra Natur og Ungdom

Om oss

Natur og Ungdom er Norges største miljøorganisasjon for ungdom, med over 9000 medlemmer i alle landets fylker. Våre medlemmer er hovedsakelig i alderen 13 til 25 år. Vi arbeider for et samfunn som utnytter ressursene til felles beste, i dag og på lang sikt, med et minst mulig uttak av begrensede ressurser. Spesielt fokuserer vi på ungdommens stemme, da det er vår framtid som står på spill. Og unges engasjement for sin egen framtid er større enn noensinne før, noe vi så med skolestreikene gjennom 2019. Det kan ha en sørgelig sammenheng med at det går stadig verre med både klima og natur, og at klodens styresmakter ikke later til å komme vår tids største utfordringer i møte.

Våre innspill oppsummert

Vi mener departementets forslag til endringer ikke tilstrekkelig tar for seg den dramatiske situasjonen verdens biologiske mangfold befinner seg i, ei kommer med tiltak som er tilfredsstillende for å møte de utfordringene naturen står ovenfor. Tvert imot er vi redd for at de foreslåtte endringene vil gjøre situasjonen for artsmangfoldet og livet i strandsonen enda mer krevende. Vi ber derfor departementet trekke hele forslaget til endringer.

Vi ønsker i aller høyeste grad reviderte planretningslinjer, da dagens praksis negativt påvirker naturen i strandsonen. Vi er derfor svært skuffet over regjeringens forslag ikke bare svikter i å ta for seg utfordringene naturen i strandsonen står overfor, men vi er også skuffet over prosessen departementet legger opp til. Endringene i planretningslinjene er ikke skissert ut eller tydeliggjort, noe som vanskeliggjør muligheten for innspill fra sivilsamfunnet.

Hvorfor strandsonen er så viktig for oss

Forvaltningen av Norges langstrakte kyst og strandsone er av nasjonal interesse. I 100-metersbeltet langs sjøen finnes et rikt dyre- og planteliv som vi som art og samfunn er avhengige av. Her er det for eksempel unike vekstforhold for fiskeyngel i ålegrassenger, leveområder for 407 truede arter og økosystemer som bidrar til ren luft, rent vann og et rikt biologisk mangfold. De spesielle økologiske betingelsene gjør kysten og fjæresonen til

verdifulle naturområder som det er bred politisk og folkelig enighet om at vi må ivareta. Naturen langs kysten er friluftsområder for en stor del av Norges befolkning og allmennhetens adgang til sjøen. Derfor har vi i over 60 år hatt et direkte forbud mot å bygge i disse områdene.

Byggeforsbudet ble den gang vedtatt fordi strandsonen er under et stort press. Utbygging, forurensning og nå også klimaendringer truer økosystemene langs kysten. Per i dag er hele 32% av strandsonen berørt av utbygging(SSB). Og, selv om 80% av Norges befolkning bor mindre enn 10 km fra sjøen(miljostatus.no) er det i gjennomsnitt bare 38% av strandsonen som er tilgjengelig for almenheten. En lav terskel for å gi dispensasjon fra byggeforsbudet fører til hundretalls nye byggeprosjekter hvert år(SSB). Over tid får alle disse små tiltakene store konsekvenser for naturen og tilgjengeligheten. Utbygging i strandsonen truer vårt livsgrunnlag og fratar en stor mengde mennesker tilgang til sjø og friluftsliv.

Flere fagmiljøer har kritisert forvaltningen av strandsonen og det høye antallet dispensasjoner som gis. Riksrevisjonen og EVAPLAN har levert rapporter som har påvist systematisk svikt i forvaltningen av strandsonen og riksrevisjonen har kommet med kraftig kritikk. Naturverdiene i strandsonen blir gjennom dagens lovverk og praksis ikke godt nok ivarettatt. Vi er derfor helt enige med departementet i at det er behov for nye retningslinjer, og vi støtter departementet i å fokusere på å skrive tydeligere retningslinjer som vil være lettere å forstå og ta i bruk. Vi mener derimot at adgangen til å gi dispensasjon fra byggeforsbudet bør skjerpes betraktelig, at det stilles et krav til konsekvensutredning for alle tiltak i strandsonen og at kompetansen på naturfaglige verdier i kommunene skjerpes.

De nye retningslinjene vil føre til mer bygging i strandsonen.

Departementet viser tydelig gjennom forslaget til nye retningslinjer at de ønsker å øke verdiskapningen og byggeaktiviteten i strandsonen - i de minst berørte områdene, sone 3. Dette er tydelig, både i formålsbetegnelsen og den økte adgangen til å gi dispensasjoner fra byggeforsbudet i sone 3. I sone 3 vil departementet nemlig gjøre det mulig å søke og få innvilget dispensasjon til store og små byggeprosjekter uten at det må utarbeides en reguleringsplan. Når kravet til reguleringsplan forsvinner, fjernes også kravet til konsekvensutredning. Vi synes denne delen av forslaget er helt vanvittig. Kravet til reguleringsplan er i tråd med plan og bygningsloven og sikrer at det i det minste innhentes et minimum av opplysninger om hvilke konsekvenser et tiltak vil ha for natur og samfunn. Når vi i tillegg vet at et fåtall av kommuner har naturfaglig kompetanse, vil dette forslaget bety at flere dispensasjonssaker vil bli avgjort uten at hensyn til natur og miljø blir tilstrekkelig ivarettatt.

Vil gjøre det mindre viktig å utarbeide gode planer.

I presentasjonen av departementets forslag kan en lese at planlegging er nøkkelen til god forvaltning av strandsonen. Dette står også på miljødirektoratets nettsider miljostatus.no og det er bred politisk enighet om dette. Når en plan utarbeides brukes det god tid, en innhenter fagkompetanse og det foregår en demokratisk prosess hvor lokalbefolkning og organisasjoner får mulighet til å uttale seg.

At grundig planarbeid fører til mindre bygging i strandsonen er tydelig. Vi ser at byggetillatelser gjennom planer er langt sjeldnere enn byggetillatelser gjennom dispensasjoner. I Dispensasjonssaker er kravet til kunnskapsgrunnlaget lavt, og det gir ikke den samme muligheten til å ha en demokratisk, offentlig diskusjon om tiltaket. Når det blir lettere å gi dispensasjon blir det lagt mindre vekt på å utarbeide gode planer.

Departementets forslag om å fjerne krav til reguleringsplan for dispensasjonssaker i sone 3 er derfor helt uforståelig. Vi anser dette som et brudd på intensjonen i plan og bygningsloven. Det svekker lokaldemokratiet og forringer viktigheten av grundig planarbeid.

Soneinndelingen er ikke god miljøpolitikk

Vi har siden 2011 hatt en inndeling i soner hvor de områdene som er minst berørte av utbygging, er de der det skal være letteste å bygge. Departementet ønsker gjennom sitt forslag å styrke denne differensieringen, noe vi vil fraråde på det sterkeste. Å stimulere til mer utbygging i lite berørte områder er *ikke* god miljøpolitikk. Selv om det blir nevnt at en skal forsøke å samle utbygging mest mulig, mener vi at den økte adgangen til å gi dispensasjon uten reguleringsplan og konsekvensutredning i sone 3 vil føre til at områder uten bebyggelse nå kan bli utbygget. Ubebygde områder er svært viktig for å ivareta vill natur og biologisk mangfold. Det er dessuten ikke slik at, de områdene hvor det er praktisk for oss å legge et naust eller en vei er områder med lite naturverdier. I en del tilfeller er det nettopp i de lune buktene at viktige naturverdier finnes - og hvor vi ønsker å bygge.

Det som er igjen av strandsonen skal sikre vårt biologiske mangfold og allmennhetens adgang til sjø, friluftsliv og naturopplevelser. Vi ber derfor departementet skjerpe kravene til bygging i de lite berørte områdene. Soneinndelingen burde avvikles helt og det burde på generell basis ikke være mulig å få dispensasjon fra byggeforbudet i områder som ikke allerede er berørt av utbygging. Kun gjennom planer skal det være mulig å åpne for utbygging på nye områder.

Avslutningsvis

Verden står overfor både en klimakrise og en naturmangfoldskrise. Begge henger tett sammen, og man kan ikke forsøke å løse en uten å måtte ta hensyn til konsekvensene for den andre. Vi får stadig vekk nye og skremmende rapporter om naturens tilstand. Blant funnene kommer det fram at 1 millioner av verdens 8 millioner arter er truet (IPBES 2019), og i snitt har bestandene av fugl, amfibier, pattedyr, fisk og reptiler blitt redusert med 68% fra 1970 til 2016 (WWF 2020).

To av de fem største grunnene til tap av naturmangfold er endringer i arealbruk, og klimaendringer. Klimaendringer bidrar vi i Norge til langt mer enn vår befolkning tilsier, gjennom vår rolle som verdens syvende største eksportør olje og gass. Når det kommer til arealendringer foregår det i stor grad gjennom en bit for bit-nedbygging, som i hovedsak reguleres i Plan- og bygningsloven, men også i regelverket for bygging i strandsonen. Dessverre imøtekommer ikke departementets forslag til endringer i noen av delene det alvorret som ligger i naturmangfoldskrisa.

28. september i år signerte statsminister Erna Solberg, sammen med 63 andre statsledere, en erklæring for å øke innsatsen for miljø, naturmangfold og klima. Vi ser på det som gledelig at regjeringen har ambisjoner, men stiller spørsmål ved viljen til gjennomføring. I høst ble det kjent at Norge ikke når noen av de 20 Aichi-målene, ifølge rapporten *Naturens Tilstand 2020*, utgitt av organisasjonene WWF, Sabima, Naturvernforbundet og ForUM. Aichi-avtalen omhandler 20 mål som skulle bidra til å oppnå biomangfoldskonvensjonens tre målsetninger: bevaring av naturmangfold, bærekraftig bruk av biologiske ressurser, og rettferdig fordeling av godene fra utnyttelsen av genetiske ressurser. Norge ser som sagt ikke ut til å nå noen av målene, og vi mener de foreslåtte endringene her heller ikke bidrar til å nå mål om bevaring av naturmangfold.

I en verden hvor forbruk og arealendringer den største trusselen mot vårt livsgrunnlag vil en lempe på naturvernet og gjøre det lettere å bygge i områder som vi allerede for 60 år siden ble enige om å verne. Det er en bakvendt miljøpolitikk som ikke henger sammen med den verden vi lever i i dag. Dette forslaget er mot folkets vilje, mot nasjonale og internasjonale mål og vil kunne gagne en liten gruppe mennesker - de som sparer penger på å slippe å bestille en reguleringsplan når de vil bygge i allmennhetens strandsoner.

Vi mener departementet bør trekke forslaget og utarbeide et nytt der vernet av den uvurderlige strandsonen forsterkes. De faglige rapportene gjort på temaet må tas til vurdering og et nytt forslag må forklare hvordan endringer i retningslinjene er begrunnet i faglige råd eller folkets ønsker. Adgangen til å gi dispensasjon bør kraftig innskrenkes og kommuneplan løftes fram som løsningen for å sikre natur, miljø, friluftsliv og næringsutvikling i strandsonen. Kompetansen i kommunene må heves og fylkesmannen ta over som kontrollorgan for bygging i strandsonen.

På vegne av Natur og Ungdom

Jørgen Næss Karlsen
Nestleder

Øyunn Hasvik
Naturvernutvalget